

DOI 10.31651/2524-2660-2020-2-49-56
ORCID 0000-0002-0264-7196

КИР'ЯН Тетяна Іванівна,

докторка педагогічних наук, завідувачка кафедри гуманітарних дисциплін,
Черкаська медична академія
e-mail: tatyana kiryan@ukr.net

УДК 378.091.275:61(477)(045)

ДО ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ІНТЕГРОВАНОГО ІСПИТУ З МЕДИЦИНИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Статтю присвячено історії впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини в Україні протягом кінця ХХ – з першої чверті ХХІ століття в Україні. У ній представлено аналіз сайтів Міністерства охорони здоров'я України та Центру тестування при МОЗ України, на яких вміщено державні документи про доцільність системи впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини; інформацію про експеримент в окремих медичних освітніх закладах України та перший досвід впровадження ліцензійної державної атестації в медичних університетах, училищах, коледжах та академіях в Українській державі. Спочатку проводився експеримент в окремих освітніх закладах з 1996 року з подальшим обговоренням його результатів, а 1998 року ліцензійний

інтегрований іспит став обов'язковим для всіх медичних освітніх закладів України, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Медицина» та «Фармація». Іспити стали обов'язковими з 2000 р. для фахівців за спеціальністю «Стоматологія»; з 2004 р. вони були введені для лікарів-інтернів, а з 2007 р. – для інтернів-стоматологів. Акцентується увага на змісті, структурі та етапах впровадження цього іспиту, аналізі перших результатів його впровадження та оцінці підготовки до екзамену викладачами і студентами українських медичних освітніх закладів. Подається порівняльна характеристика методики підготовки, організації проведення іспиту, інформаційного матеріалу до нього, форм самостійної підготовки до екзамену студентів у медичних освітніх закла-

дах різного рівня акредитації. Розкривається досвід роботи викладачів таких медичних закладів, як Буковинський державний медичний університет, Вінницький національний медичний університет ім. М. Пирогова, Запорізький державний медичний університет, Тернопільський державний медичний університет імені Івана Горбачевського, Харківський національний фармацевтичний університет, Житомирський інститут медсестринства, Дніпропетровська медична академія та інші.

Ключові слова: ліцензійний інтегрований іспит з медицини; медичні заклади вищої освіти України; Міністерство охорони здоров'я України; зміст, структура іспиту та етапи його впровадження; студенти медичних закладів вищої освіти України.

Постановка проблеми. Входження Української держави в загальноєвропейський освітній простір, приведення у відповідність вітчизняних освітніх стандартів підготовки майбутніх фахівців у сфері медицини до європейських зумовили реформування вищої медичної освіти, розширення змісту освітніх програм, упровадження нових методів і технологій навчання студентської молоді та вдосконалення форм контролю за процесом співпраці викладачів і студентів у медичних закладах вищої освіти. У зв'язку з цим МОЗ України було ухвалено рішення про впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту для студентів медичних закладів вищої освіти, метою якого було виявлення не лише рівня підготовки випускників вітчизняних медичних закладів, а й порівняння результатів їхньої підготовки зі європейським і світовим рівнем.

Мета дослідження. Метою статті є розкриття історії впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини в Україні, змісту системи підготовки студентів до нього, позитивних аспектів та недоліків першого досвіду проведення цієї форми державної атестації в різних медичних закладах вищої освіти.

Теоретичні основи та методи дослідження. Розв'язання проблеми введення нової форми державної атестації студентів медичних закладів вищої освіти знайшло відображення в документах МОЗ України та Центру тестування при МОЗ України, в публікаціях науковців, викладачів медичних закладів та публічних обговореннях в педагогічній та медичній пресі.

Основні принципи управління якістю професійної діяльності викладачів вищих медичних навчальних закладів подано у статті С. Гордійчук [1], розкриттю методичних рекомендацій щодо підготовки студентів до ліцензійного тестування присвячено статті Г. Довгаль [2], К. Кандибей,

О. Рижова, В. Корнієвської [3]. Світова практика й український досвід підготовки студентів-іноземців до ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини представлено у статті В. Гуменюк [4]. Однак у наукових публікаціях відсутній системний аналіз проведеного експерименту та впровадження обов'язкового іспиту у медичних закладах вищої освіти України та з'ясування позитивних й негативних сторін у його проведенні. Це і спонукало до написання цієї статті.

Під час роботи над статтею було використано такі основні методи дослідження як: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, описовий.

Виклад основного матеріалу дослідження. Упровадження ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини має свою історію. Спочатку технологія, яку запропонували покласти в основу цього комплексного ліцензійного іспиту, протягом кількох років (1996–1998 рр.) обговорювалася на Всеукраїнських наукових конференціях, семінарах та на сторінках медичної преси. Крім цього було проведено понад 30 спеціальних засідань кафедр медичного спрямування, у яких взяло участь більш ніж 1000 докторів наук, професорів, доцентів ЗВО України. Висновки, пропозиції, до яких дійшли вході обговорення, дали змогу розпочати експеримент у масштабах всієї України. У зв'язку з цим вийшов наказ МОЗ України від 31.12.1996 р. № 396 приурочений впровадженню цього експерименту. У цьому експерименті за бажанням взяли участь провідні медичні освітні заклади. Однією з перших розпочала експеримент Дніпропетровська медична академія, яка у 1996 році за участю МОЗ України та спільно з Національним медичним університетом здійснила єдине національне оцінювання як інтегрований ліцензійний іспит.

До проведення експерименту долучилися і стоматологічні факультети Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, так у 1999 році отримав найвищі показники за підсумками проведеного медичного ліцензійного іспиту «Крок 2» серед випускників інших вищих медичних навчальних закладів країни. Високі результати під час проведення цього експерименту засвідчили і студенти Запорізького державного медичного університету. По закінченню іспитів 12% студентів першого фармацевтичного факультету отримали відмінні оцінки, понад 50% – «добре» та «відмінно».

Починаючи з 1998 року ліцензійний інтегрований іспит став обов'язковим для всіх медичних освітніх закладів України,

які здійснюють підготовку фахівців за напрямом «Медицина» та «Фармація», у зв'язку з затвердженням наказу МОЗ України від 14.08.1998 р. № 251 «Положення про систему ліцензійних іспитів» [2, с. 43].

Результати впровадження цього іспиту були враховані в ході розробки організаційно-нормативної і контрольно-аналітичної системи оцінювання якості підготовки майбутніх фахівців [1, с. 62].

На Центр тестування при МОЗ України покладено відповідальність за реалізацію системи зовнішнього незалежного моніторингу якості знань майбутніх медичних працівників. У зв'язку з цим у 1998 році за наказом МОЗ України розроблено, а потім упроваджено перелік обов'язкових ліцензійних інтегрованих іспитів для студентів медичних закладів вищої освіти за напрямками «Медицина» і «Фармація», з 2000 р. – для фахівців зі «Стоматології». А у 2004 р. ці іспити стали обов'язковими для лікарів-інтернів та у 2007 р. – інтернів-стоматологів. Перелік ліцензійних інтегрованих іспитів та порядок їх ведення враховував досвід діяльності Національної Ради медичних екзаменаторів (NBME, США), Центру тестування США (ETC GREtest), Центру тестування Великобританії (OET Centre), Асоціації медичних коледжів США (MCAT), Медичної асоціації Великобританії (GMC UK) [4, с. 74].

Розглянемо для прикладу, як проводиться ліцензований інтегрований іспит у Запорізькому державному медичному університеті. Так, для студентів – майбутніх провізорів, підготовча робота до іспиту «Крок 1. Фармація» здійснюється в три етапи. Перший етап пов'язаний з проведенням організаційних зборів студентів з відповідальними за підготовку до іспиту викладачами, представниками деканатів та кафедр. На цих зборах студенти мають змогу ознайомитися з метою проведення іспиту та формою контролю.

Кафедри на яких покладена відповідальність за здійснення підготовки до ліцензійного інтегрованого іспиту, виконують аналіз завчасно підготовлених тестів з дисциплін, що входять до екзаменаційних буклетів, корегують бази «якірних» тестів та долучають її до дистанційних курсів (ICPCDK) «RATOS» [5, с. 24]. Дистанційні курси «RATOS» призначені для організації самостійного тестування студентів з залученням інтернету. Викладачами кафедр розробляється графік проведення поточних консультацій для студентів III курсу. Підготовлений заздалегідь онлайн-курс допомагає студентам у підготовці до іспиту, містить також додаткові коментарі у вигляді

підказок за умов виникнення певних труднощів у студентів.

На другому, основному етапі підготовки до ліцензійного іспиту кафедри для студентів III курсу за базою тестів іспиту здійснюють пробне тестування для того, щоб виявити фактичний рівень підготовки студентів та встановити «групу ризику» серед майбутніх фахівців, які потенційно можуть не впоратись зі складанням іспиту. За результатами проведеної роботи на другому етапі, кафедрами розробляються план подальших заходів (додаткові консультації, індивідуальні бесіди зі студентами). Окремо акцентується увага на самостійній роботі студентів у системі «RATOS», зокрема тестування через онлайн-курс з метою поліпшення стану самостійної підготовки студентів до іспиту. Онлайн-курс складається з інформаційного матеріалу за темами, що виносяться на іспит, словника базових термінів і понять, презентацій, медіафайлів, бази тестів з коментарями [3, с. 95].

Третій завершальний етап підготовки проводиться у формі складання студентами іспиту на папері відповідно до вимог Центру тестування МОЗ України та дотриманням процедур регламенту іспиту. Це максимально наближує й адаптує студентів до складання ліцензійних інтегрованих іспитів.

Цей вид контролю здійснюється як ректорська комплексна контрольна робота, яка уможливає психологічно налаштуватися студентам до іспиту, а викладачам перевірити якісний рівень підготовки студентів на цьому етапі. Для ректорської комплексної контрольної роботи використовуються питання з буклету аналогічних завдань ліцензійного іспиту попередніх років [6].

МОЗ України в 2017–2018 навчальному році планував запровадити доповнення до ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок 1» у вигляді субтесту англійською мовою, метою якого передбачалося виявлення знань і умінь студентів з медичної англійської мови після завершення навчання на третьому курсі. МОЗ України передбачав складання тесту з професійного володіння іноземною мовою в кілька етапів. Так, у 2017–2018 та 2018–2019 н. рр. пропонувалося складати цей іспит за напрямками підготовки «Крок 1. Загальна лікарська підготовка», «Крок 1. Стоматологія» та «Крок 1. Фармація». До кожної дисципліни, що включав ліцензійний інтегрований іспит пропонувалося вводити по п'ять питань англійською або іншою іноземною мовою. Проте в постанові МОЗ України було вказано, що у 2017/2018 н.р. зараховується іспит без

урахування результатів субтесту іноземною мовою, а починаючи з 2018/2019 н.р. складання іспиту включає обов'язкове виконання завдань іноземною мовою. З 2019/2020 н.р. МОЗ України зобов'язує студентів складати у субтест складі ліцензійного інтегрованого іспиту тільки англійською мовою [7].

За роки поступового впровадження ліцензованого інтегрованого іспиту виробився єдиний підхід до змісту і структури цього іспиту. Було встановлено, що стандартизований ліцензійний інтегрований іспит передбачає два тестових екзамени. Цей іспит має проводитись Центр тестування при МОЗ України в режимі відеоспостереження. Іспит «Крок 1» має на меті виміряти показники якості фахової підготовки базової освіти студентів. За результатами проведеного іспиту майбутнім медичними працівникам видається сертифікат, а студенти, які не склали іспит, мають можливість його двічі його перескласти. Іспит «Крок 1» є складником державної атестації випускників медичного закладу вищої освіти і вказує на показники якості фахової компоненти повної вищої освіти. Відмінності його проведення полягають у тому, що в ході іспиту допускається присутність голови державної екзаменаційної комісії, а студенти, які не склали іспит, допускаються до наступної частини державної атестації, проте такі студенти не отримують диплом про закінчення вищої освіти. Право на повторне складання студенти мають лише через рік. Практично спрямований державний іспит є другою частиною державної атестації майбутніх медиків. Кожен медичний заклад вищої освіти має право обрати форму проведення цього іспиту: комплексний іспит чи 2-4 окремі іспити. Згідно з Галузевим стандартом зміст практично спрямований іспит має на меті перевірити професійні вміння та навички випускників. Його проведення передбачається в умовах лікувально-профілактичного закладу [8].

Учені зазначають, що впровадження державної атестації майбутніх медичних фахівців потребує постійного перегляду та вдосконалення. Так, з 2019 року МОЗ України запроваджує єдиний державний кваліфікаційний іспит для здобувачів освітнього ступеня «магістр». Цей іспит складається з декількох компонентів: «інтегрований іспит «Крок 1» і «Крок 2», англійську мову професійного спрямування, а також міжнародний іспит (IFOM) і об'єктивний структурований практичний (клінічний) іспит (ОСП(К)І) – для лікарських спеціальностей» [9].

У відповідь на увалене рішення МОЗ України з'явилися масові невдоволення студентів. Так, вихованці Запорізького державного медичного університету звернулися із відео зверненням, у якому висловили своє несхвалення щодо проведення цього іспиту. Вони вважають, що тести складено некоректно, аргументуючи свою позицію. Серед них були названі такі докази: «1. При однаковій кількості часу в порівнянні з минулим роком обсяг тексту питань був збільшений на 15%, а з буклетом 2017 року аж на 25%. 2. На першій сторінці тестового збірника не вказані ні автори, ні рецензенти цього річних тестів. Немає ніяких гарантій, що він був складений саме українськими викладачами за протоколами України. 3. Було включення американських тестів «STEP», які не є критерієм для оцінки знань українських студентів-медиків [10].

Студенти акцентують увагу на тому, що у продовж останніх трьох років їм довелося навчатися за програмою підготовки фахівців, що ґрунтувалася на діагностиці і прийнятих в Україні методах лікування, а не в Америці. Згідно з уведенням завдань з американських тестів випускники можуть не отримати дипломи про освіту у разі їх не виконання.

Було помічено, що є певні недоліки і в системі підготовки до самого іспиту. Викладачі, у свою чергу, наголошують на низці таких недоліків: «нездатність більшості студентів самостійно організувати та здійснювати підготовку; недостатній рівень консультативної допомоги викладачів, які відповідають за підготовку студентів до цього іспиту; недостатньо уваги приділяється індивідуальному підходу до кожного студента в процесі підготовки до АІ «Крок-1. Фармація» [6]. Викладачі вважають, що тестова система «RATOS» спрямована швидше всього на «заучування» тестових питань, а ніж на розуміння змісту. Також було виявлено ними помилки та неточності в сформованій базі тестів. Викладачі помітили недостатність часу для підготовки до іспиту, оскільки підготовка здійснювалася тільки в ході навчання протягом семестру, а не виділявся додатково час для самостійної підготовки перед іспитом.

Також студенти Тернопільського державного медичного університету імені Івана Горбачевського висловили своє занепокоєння щодо іспиту IFOM. Вони підкреслили, що були не готові до проведення цього іспиту, тому що завдання для цих іспитів були розроблені за участю викладачів медичних закладів вищої освіти. Виявляється, що студенти європейських медичних університетів (Бельгії, Італії, Франції) уже

протягом кількох років складають аналогічний іспит, адаптований до змісту і особливостей навчання конкретної країни, невиконання завдань іспиту у повній мірі, не передбачає відрахування цих студентів з університету. Під час налізу тестових завдань було виявлено, що вони не відповідають освітній програмі підготовки у вітчизняних медичних закладів, а побудовані з урахуванням програм підготовки та методів діагностики й лікування американських освітніх медичних закладів [11].

У відповідь на виступи студентської молоді та критику викладачів, МОЗ України представив аналіз результатів проведеного ліцензійного інтегрованого іспиту у травні 2019 році. На сайті МОЗ України зазначено, що 93,2 % учасників екзаменування «Крок 2» успішно впоралися з виконанням тестових завдань. Загалом у цьому тестування взяло участь 7143 випускників з 20 вищих медичних закладів України. В інформації подається, що результати проведеного тесту в 2019 році мало чим відрізняються від результатів попередніх років, проте кількість випускників, які не склали цей іспит, дещо більша. Для порівняння подамо у відсотковому відношенні такі дані, як про це говорить в.о. директора ДО «Центр тестування при МОЗ України» Едуард Рубін: «у 2019 році іспит не склали 6,8% (487 студентів), у 2018 р. – 4,4% (307 студентів); у 2017 р. – 4,8% (282 студента)» [12].

На сайті також розміщено і пояснення заступника міністра МОЗ України, де зазначається, що тести для цього іспиту складали викладачі вітчизняних вищих медичних закладів. Однак для отримання об'єктивного уявлення про якісний рівень підготовки майбутніх лікарів необхідно порівняти знання українських випускників зі знаннями студентів у світі загалом зважаючи на те, що медицина є універсальною наукою і не повинно бути національних особливостей у підготовці медичних фахівців [там само].

Протягом останнього десятиліття практикується проведення ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок М» молодших спеціалістів у сфері медицини. Для молодших спеціалістів проводяться ліцензійний іспит «Крок М Лікувальна справа» згідно з Галузевим стандартом вищої освіти освітнього ступеня «молодший спеціаліст» за освітньою програмою «Лікувальна справа» [13].

Як зазначено на сайті Центру тестування при МОЗ України, «іспитом «Крок М» оцінюється вміння використовувати знання та розуміння основних найважливіших професійно-орієнтованих дисциплін» [14]. За освітньою програмою підготовки моло-

дшого спеціаліста цей іспит є обов'язковим.

Центру тестування при МОЗ України зазначає, що для випускників бакалаврату вводить «Крок Б», він також є обов'язковим для студентів, які здобувають освітній ступінь бакалавр у сфері медицини. «Іспитом «Крок Б» оцінюється вміння використовувати знання та розуміння основних найважливіших професійно-орієнтованих дисциплін» [15].

Якщо студенти, які виконували завдання екзаменаційного тесту «Крок М» або «Крок Б» і не впоралися з ними, допускаються до складання наступних етапів державної атестації. Проте ці студенти не отримують диплом про закінчення медичного закладу вищої освіти і сертифікат ліцензійних іспитів. Хоча повторно скласти цей іспит студенти отримують право вже через рік у продовж трьох наступних років.

Позитивний досвід у підготовці молодших спеціалістів до проведення ліцензійного іспиту «Крок М» має Житомирський інститут медсестринства. Навчальною частиною цього інституту створено систему підготовки майбутніх молодших спеціалістів до державної атестації та іспиту «Крок М». До цієї системи входить: «підготовка до тестування на циклових комісіях із використанням буклетів попередніх років Центру тестування України та власних банків тестових завдань; загальне комп'ютерне тестування випускників на базі науково-методичної лабораторії інституту; навчальні та контрольні тестові програми в електронному вигляді для підготовки студентів; тематичні тестові завдання з банку тестів МОЗ України для практичних занять та під час підсумкового модульного контролю» [16].

Як зазначається на сайті Буковинського державного медичного університету, у підготовці до ліцензійного іспиту використовується система дистанційного навчання Moodle, яка дає змогу студентам тренуватись у виконанні тестових завдань. Цей сайт містить матеріали для самостійної підготовки студентів та лікарів-інтернів до ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок». Більшість завдань представлені у формі програмам-роботів, що в автоматичному режимі уможливають оцінити результати розв'язання завдань. Викладачі постійно контролюють процес виконання цих завдань, можуть вносити свої корективи і спрямовують навчальну діяльність студентів у правильне русло [17].

Також і Харківський національний фармацевтичний університет упроваджує тренінгову систему завдань для підготовки майбутніх медиків до іспитів, що містить

інформаційні та тестові матеріали для самостійної підготовки студентів [18].

У Черкаській медичній академії протягом двох десятиліть практикується впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту. Так з 2003 року впроваджено «Крок М» для студентів спеціальності «Сестринська справа», з 2011 року – «Крок Б» зі спеціальності «Сестринська справа», з 2012 року – «Крок М» для студентів, які навчалися за спеціальностями «Медико-профілактична справа», «Акушерська справа» та «Лікувальна справа». Відповідно до Наказу МОЗ України «Про затвердження Графіка проведення Єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр та тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, бакалавр та молодший спеціаліст галузі знань «22 Охорона здоров'я» у 2020 році» № 1 від 02.01.2020 [19] вводиться в Черкаській медичній академії цей іспит і для випускників магістратури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у ході дослідження було проведено аналіз історії впровадження ліцензійного інтегрованого іспиту з медицини у медичних закладах вищої освіти України, починаючи з експерименту у 1996 році та впровадження обов'язкового іспиту для студентів випускних курсів, коледжів, інститутів, академій та університетів, у тому числі випускників магістратури та студентів-інтернів у 2019 році. Подальшого дослідження потребує висвітлення результатів впровадження складника ліцензованого інтегрованого іспиту – субтесту з медичної англійської мови.

Список бібліографічних посилань

1. Гордійчук С.В. Основні принципи управління якістю професійної діяльності викладачів вищих медичних навчальних закладів. *Проблеми освіти. Науковий збірник*. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2015. Вип. № 80, ч. 2. С. 62–67.
2. Довгаль Г.В. Навчально-методичні заходи, що сприяють підготовці студентів до ліцензійного тестування «Крок-1». *Вісник проблем біології і медицини*, 2014. Вип. 4. Том 4 (116). С. 43–45.
3. Кандибей К.І., Рижов О.А., Корнієвська В.Г. Технологія актуалізації знань студента при підготовці до ліцензійного іспиту «КРОК 1. Фармація» на закладах ІКТ. *Актуальные вопросы дистанционного образования и телемедицины 2012: Всеукраинская научно-методическая видеоконференция, 17–19 октября 2012 года. Запорожский медицинский журнал*, 2012. № 6. С. 94–96.
4. Гуменюк В. Особливості зовнішнього моніторингу якості освіти іноземних студентів у медичних університетах: світова практика та український досвід. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 2017. Вип. 32. С. 73–83.
5. Рижов О.А. Інтелектуальна адаптивна система дистанційного навчання RATOS-AI. Частина 1.

Концепція системи. *Запорожский медицинский журнал*, 2010. Том. 12. № 1. С. 23–27.

6. Корнієвська В.Г., Корнієвський Ю.І. Ліцензійний інтегрований іспит «Крок-1. Фармація». URL: http://www.rusnauka.com/45_NIO_2017/Pedagogica/2_232096.doc.htm
7. Іспити для студентів-медиків включатимуть субтест англійською мовою. *VZ Ваше здоров'я*. URL: <https://www.vz.kiev.ua/ispyty-dlya-studentiv-medykiv-vklyuchatymut-subtest-anglijskoju-movoyu/>
8. Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів «Медицина» і «Фармація»: Наказ МОЗ України № 251 від 14.08.98 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-98>
9. Поспішаємо розумно. Сайт Центру тестування при Міністерстві охорони здоров'я України. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/novosty/pospisha-emo-rozumno>
10. Акція протесту: студентів-медиків по всій країні обурили іспити «Крок-2». *Факти Запоріжжя*. URL: <https://zp-fakty.net.ua/society/aktsiya-protestu-zaporizki-studenti-mediki-oburilisya-testami-krok>
11. Не хоч вчитися. Як українських студентів-медиків змушують складати американський іспит. *Українська правда*. URL: <https://life.prawda.com.ua/health/2019/05/13/236834/>
12. 93.2% українських випускників медичних університетів успішно склали випускний іспит «КРОК 2». Сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/932-ukrainskih-vipusknikov-medichnih-universitetiv-uspishno-sklalivipusknij-ispit-krok-2>
13. Чернюк А.П. Проблемні питання підготовки та проведення ліцензійного іспиту «Крок М». URL: <https://vseosvita.ua/library/problemni-pitana-pidgotovki-ta-provedenna-licenzijnogo-ispitu-krok-m-169724.html>
14. Розклад ліцензійного іспиту Крок М. Сайт Центру тестування при Міністерстві охорони здоров'я України. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/krok-m>
15. Розклад ліцензійного іспиту Крок Б. Сайт Центру тестування при Міністерстві охорони здоров'я України. URL: <https://www.testcentr.org.ua/uk/krok-b>
16. Гордійчук С. Ліцензійний інтегрований тестовий іспит «Крок М» як засіб діагностики якості освітньої діяльності при підготовці фахівців у медичному коледжі. URL: http://ehs-pl/images/book/2016ii/_book_Bol_Int_02_165x225-190-203.pdf
17. Підготовка до ЄДКІ та ЛП «Крок». Сайт Буковинського державного медичного університету. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/studentu/pidgotovka-dolii-krok/>
18. Тестові ліцензійні іспити «Крок». Сайт Харківського національного фармацевтичного університету. URL: <https://nuph.edu.ua/testovi-licenzijni-ispiti-krok/>
19. Про затвердження Графіка проведення Єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр та тестових екзаменів ліцензійних інтегрованих іспитів для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, бакалавр та молодший спеціаліст галузі знань «22 Охорона здоров'я» у 2020 році: Наказ МОЗ України № 1 від 02.01.2020. URL: <http://medcollege.mk.ua/wp-content/uploads/2020/01/Exam.pdf>

References

1. Gordiychuk, S.V. (2015) Basic principles of quality management of professional activity of lecturers of higher medical schools. *Problems of education. Scientific collection, part II. Institute of Innovative Technologies and content of education of MES of Ukraine*, 80, 2: 62–67.

2. Dovgal, G. (2014) Educational and methodical measures that promote the preparation of students to the license testing «Krok-1». *Bulletin of the Problems of biology and medicine*, 4, 4(116): 43–45.
3. Kandbey, K., Ryzhov, O., Korniyevska, V. (2012) Technology to actualization the student's knowledge in preparation for the license exam «STEP 1. Pharmacy» on ICT principles. *All-Ukrainian Scientific and Methodological Video Conference, October 17–19, 2012. Zaporizhzhya medical journal*, 6: 94–96.
4. Gumeniuk, V. (2017) Peculiarities of external monitoring of quality of education of foreign students in medical universities: World practice and Ukrainian experience. *Journal of Lviv University. Pedagogical series*, 32: 73–83.
5. Ryzhov, O. (2010) Intelligent Adaptive Learning System RATOS-AI. Part 1. Concept of the system. *Zaporizhzhya medical journal*, 12, 1: 23–27.
6. Korniyevska, V., Korevsky, Y. (2017) The Licensed Integrated Exam «Krok-1. Pharmacy». Retrieved from http://www.rusnauka.com/45_NIO_2017/Pedagogica/2_232096.doc.htm
7. Exams for medical students will include the sub-test in English. *VZ your health*. Retrieved from <https://www.vz.kiev.ua/ispyty-dlya-studentiv-medykiv-vklyuchaty-mut-subtest-anglijskoyu-movoyu/>
8. Regulations on approving the regulation on the system of licensed integrated examinations of specialists with higher education directions «medicine» and «pharmacy: Order of the Ministry of Health of Ukraine № 251 from 14.08.98. Retrieved from http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_19980814_251.html
9. We hasten wisely. *Site of the Testing center under the Ministry of Health of Ukraine*. Retrieved from <https://www.testcentr.org.ua/uk/novosty/pospisha-emo-rozumno>
10. Protest action: Medical students all over the country angered the exams «Krok-2». *Facts of Zaporozhye*. Retrieved from <https://zp-fakty.net.ua/society/aktsiya-protestu-zaporizki-studenti-mediki-oburilisya-testami-krok>
11. I do not want to learn. (2019) As Ukrainian students are forced to make an American exam. *Ukrainian Pravda*. Retrieved 20.04.2020 from <https://life.pravda.com.ua/health/2019/05/13/236834/>
12. 93.2% of Ukrainian graduates of medical universities have successfully passed the graduation exam «KROK 2». *Site of Ministry of Health of Ukraine*. Retrieved from <https://moz.gov.ua/article/news/932-ukrainskih-vipusknikov-medichnih-universitetiv-uspishno-sklali-vipusknij-ispit-krok-2>
13. Cherniuk, A.P. Problematic issues of preparation and conducting of the license exam «Krok M». Retrieved from <https://vseosvita.ua/library/problemni-pitannapidgotovki-ta-provedenna-licenzijnogo-ispitu-krok-m-169724.html>
14. Schedule a license exam step M. *Site of the Testing center under the Ministry of Health of Ukraine*. Retrieved from <https://www.testcentr.org.ua/uk/krok-m>
15. Schedule of the licensing exam step b. *Site of the Testing center under the Ministry of Health of Ukraine*. Retrieved from <https://www.testcentr.org.ua/uk/krok-b>
16. Gordiychuk, S. (2016). The Licensing Integrated test exam «Krok M» as a means of diagnosing the quality of educational activities in the training of specialists in the Medical College. Retrieved from http://ehs-s.pl/images/book/2016ii/_book_Bol_Int_02_165x225-190-203.pdf
17. Preparation to the JEDKI and LYI «Krok». *Site of Bukovinian State Medical University*. Retrieved from <https://www.bsmu.edu.ua/studentu/pidgotovka-dolii-krok/>
18. «Krok» test licensing examinations. *Site of Kharkiv National University of Pharmacy*. Retrieved from <https://nuph.edu.ua/testovi-licenzijni-ispiti-krok/>
19. On approving the schedule of a single state qualification exam for applicants for higher education degree and test exams of licensed integrated examinations for applicants of educational and qualification level specialist, Bachelor and junior specialist in the field of knowledge «22 health care» in 2020: Order of the MOH of Ukraine № 1 from 02.01.2020. Retrieved from <http://medcollege.ck.ua/wp-content/uploads/2020/01/Exam.pdf>

KYRYAN Tetyana,

Doctor in Pedagogy, Head of Humanities Department,
Cherkasy Medical Academy

ON THE ISSUE OF INTRODUCTION OF LICENSED INTEGRATED EXAM IN MEDICINE IN ESTABLISHMENTS OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

Summary. *Introduction. The entry of the Ukrainian state into the European educational space, bringing in line domestic educational standards of future medical professionals' training to European ones led to the reform of higher medical education, expanding the content of educational programs, introducing new methods and technologies of teaching students and improving forms of cooperation of teachers and students in medical establishments of higher education. In this regard, the Ministry of Health of Ukraine decided to introduce a licensed integrated exam for students of medical establishments of higher education, which aimed to identify not only the level of training of graduates of domestic medical establishments, but also to compare their training with European and world levels.*

The purpose of the article is to reveal the history of the introduction of a licensed integrated medical exam in Ukraine, the content of the system of students' training for it, the positive aspects and shortcomings of the first experience of this form of state certification in various medical establishments of higher education.

Methods. During the work on the article the following main research methods were used: analysis, synthesis, comparison, generalization, descriptive.

Results. The history of the introduction of the licensed integrated exam in medicine in Ukraine during the end of the 20th – the first quarter of the 21st century in Ukraine is revealed in the article. The sites of the Ministry of Health of Ukraine and the Testing Center at the Ministry of Health of Ukraine, which contain state documents on the feasibility of the system of implementation of a licensed integrated medical exam; information about the experiment in some medical establishments of higher education of Ukraine and the first experience of implementing licensed state certification in medical universities, schools, colleges and academies in the Ukrainian state are presented and analyzed. It was established that the experiment was initially conducted in some establishments of higher education since 1996 with further discussion of its results, and in 1998 the licensed integrated exam has become mandatory for all medical establishments of higher education of Ukraine that train specialists in “Medicine” and “Pharmacy”. Since 2000 it has become mandatory for specialists in “Dentistry”, and since 2004 exams have become mandatory for interns and in 2007 they have become mandatory for intern-dentists. Particular attention is paid to the content, structure and stages of implementation of this exam, analysis of the first results of its implementation and

assessment of training for the exam by teachers and students of Ukrainian medical establishments of higher education. A comparative description of the methods of training, organization of the exam, information material for it, forms of independent training for the exam of students in medical establishments of higher education of different levels of accreditation is given. The experience of teachers' work at such medical establishments of higher education as Bukovynian State Medical University, Vinnytsia National Medical University named after M.I. Pyrohov, Zaporizhzhia State Medical University, Ternopil State Medical University named after Ivan Horbachevsky, Kharkiv National University of Pharmacy, Zhytomyr

Institute of Nursing, Dnipropetrovsk Medical Academy and others.

Originality. The experience of introduction of the licensed integrated examination in medical establishments of higher education of Ukraine of different levels of accreditation is systematized for the first time.

Keywords: *licensed integrated exam in medicine; medical establishments of higher education of Ukraine; Ministry of Health of Ukraine; content, structure of the exam and stages of its implementation; students of medical establishments of higher education of Ukraine.*

*Одержано редакцією 30.04.2020
Прийнято до публікації 18.05.2020*